



LAUSUNTO 2.11.2020

<http://www.ottu.fi>

Ammatillisen koulutuksen tutkimusseura Ottu ry

**Kirjallinen asiantuntijalausunto Eduskunnan sivistysvaliokunnalle
Hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021 HE 146/2020
sivistysvaliokunnan toimialaa koskevalta osin (PL 29)**

Esipuhe

Ammatillisen koulutuksen tutkimusseura Ottu ry kiittää Eduskunnan sivistysvaliokuntaa saamastaan lausuntopyynnöstä Hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021, HE 146/2020 <https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+146/2020>.

Arvostamme lausuntopyyntöä ja pidämme sitä luottamuksen osoituksena seuran asiantuntemukselle ja ammatillista koulutusta koskevalle tutkimukselle. Tutkimusseura on perustettu 1990-luvulla. Seuran pitkäaikaisen toiminnan aktiivisuus näkyy esimerkiksi sen piirissä alkunsa saaneessa, avoimesti saatavilla olevassa tiedejulkaisussa, Ammattikasvatuksen aikakauskirjassa (jufo 1, ks. journal.fi). Lisäksi seura järjestää vuosittain yhteistyössä eri toimijoiden kanssa AMK- ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivät sekä muita keskustelutilaisuuksia. Tutkimusseuran tavoitteena on edistää vuoropuhelua ammatillisen koulutuksen tutkijoiden, kehittäjien, elinkeinoelämän ja päätöksentekijöiden välillä. Lisäksi yhdistyksen tehtävänä on vahvistaa tutkimustiedon ja tulosten hyödyntämistä. Seura nostaa myös esiin ajankohtaisia tutkimustarpeita. Lausuntomme keskittyy erityisesti ammatillisen koulutuksen kehittämistä koskeviin seikkoihin.

Johdanto

Yhdistyksessämme on seurattu huolestuneena suomalaisen osaamisyhteiskunnan kehitystä. Hallituksen talousarvion selvitysosassa onkin todettu, kuinka kotimaiset ja kansainväliset vertailut osoittavat Suomen suhteellisen aseman osaamisyhteiskuntana heikentyneen. Vertailujen mukaan koulutustason nousu on Suomessa pysähtynyt, nuorten osaamistaso on laskenut ja Suomen tiede on jäämässä jälkeen kilpailijamaistaan. Nuorten osaamistason lasku näkyy esimerkiksi OECD:n Education at a Glance –raportissa Suomen 25-34 -vuotiaiden korkeakoulutettujen osuuden jäämisessä alle OECD-maiden keskiarvon (OECD 2020a, s.51). Kansainvälisten vertailujen perusteella on arvioitu, että Suomea kohtaa tulevaisuudessa pula korkeakoulutetusta työvoimasta (OECD 2019, s.41). Keinona osaavan työvoiman saamiseen on nähty toisen asteen koulutuksen, ja erityisesti ammatilliseen toisen asteen koulutukseen osallistumisen ja tutkintojen suorittamisen lisääminen (OECD 2019, s.41). Lisäksi siirtymiä toiselta asteelta korkea-asteelle opiskelemaan tulisi nopeuttaa.

Tutkimusseurana korostamme erityisesti, että koulutuksen kehittämiseen tulisi liittää reformien yhteydessä tutkimusta, arviointia, seurantaa ja kehittämishankkeita. Ajantasaisen tiedon avulla voidaan tukea uudistamistoimenpiteiden toteuttamista ja tuottaa tietoa uudistusten tavoitteiden toteutumisesta ja vaikutuksista eri toimijoiden näkökulmasta (opettajat, rehtorit, oppilaanohjaajat, opiskelijat ja vanhemmat). Lisäksi pidämme tärkeänä, että koulutuksen rahoitusta, kehittämistä ja niitä tukevaa tutkimus- ja kehittämistyötä suunnitellaan pitkäjänteisesti. Arjen ja työelämän toimintaympäristöjen digitalisaatio ja teknologian murros, ns. neljäs teollinen vallankumous edellyttävät opetussuunnitelmien ja -menetelmien uudistamista (Linturi & Kuusi, 2018; Collan & Michelsen, 2020). Niitä tukevaan kehittämistyöhön tulee investoida johdonmukaisesti ja koko elinikäisen koulutuspolun osaamis- ja kehittämistarpeet huomioiden. Ammatillisen koulutuksen rahoitusta leikattiin Tilastokeskuksen koulutuksen taloutta koskevien tilastojen mukaan vuosina 2012-2018 yhteensä 269 miljoonaa (Suomen virallinen tilasto, 2018a). Siksi ammatilliseen koulutukseen ja mahdollisen oppivelvollisuuden laajentamisen toteuttamiseen suunnattujen varojen ja kehittämistoimenpiteiden merkitys on varsin suuri.

Tuomme lausunnossamme esille näkökulmia ja kehittämiskohteita sekä teemme joitakin ehdotuksia erityisesti ammatillisen perus-, täydennys- ja jatkokoulutuksen kehittämisen näkökulmasta. Lausuntomme pohjautuu ajankohtaiseen tutkimus- ja arviointitietoon sekä seuran jäsenten kokemuksiin omissa asiantuntija-, työ- ja kehittämistehtävissään.

Hallitusohjelma ja koulutukselle asetetut tavoitteet

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman (<https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma>) 'Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomea' koskevassa tilannekuvassa todetaan, että koulutus on turva syrjäytymistä ja näköalattomuutta vastaan. Samalla on kuitenkin todettu, että eriarvoisuus, oppimiserot ja syrjäytyminen uhkaavat suomalaisen koulutuksen menestystarinaa. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että Suomen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiosektorin (TKI-sektori) menot ovat nykyisellään 2,8 prosenttia bruttokansantuotteesta, mutta tavoitteeksi on asetettu TKI-sektorin vahvistaminen kattamaan 4 % bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä.

Hallitus on myös luvannut laatia vuoden 2020 loppuun mennessä osaamisen ja oppimisen tiekartan vuodelle 2030. Siinä esitetään yhteiset pitkän aikavälin keinot Suomen koulutus- ja osaamistason nostamiseksi, koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseksi ja oppimiseröjen kaventamiseksi. Keinoiksi hallitusohjelmassa on esitetty mm. seuraavia toimenpiteitä:

- ”Käynnistetään perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelma oppimistulosten parantamiseksi ja eriarvoisuuden vähentämiseksi.
- Laaditaan erillishjelma, jolla varmistetaan maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten oppimisen edellytykset ja turvataan koulutussiirtymät sekä maahanmuuttajataustaisten oppilaiden tukemiseen koulutuksen nivelvaiheissa.
- Vahvistetaan ohjausta ja opiskeluhuollon palveluita sekä peruskoulun mahdollisuuksia tarjota jokaiselle riittävät valmiudet suoriutua toisen asteen koulutuksesta.
- Korotetaan oppivelvollisuusikä 18 ikävuoteen. Valmistelun yhteydessä käydään läpi toisen asteen keskeyttämisen syyt ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi.
- Osana oppivelvollisuutta kehitetään toisen asteen valmistavia koulutuksia ja nivelvaiheen ohjausta helpottamaan siirtymistä toisen asteen koulutukseen. Määrärahatarpeet tulee varmistaa jokaisen opinto- ja tukimuodon kohdalla. Oppivelvollisuustehtävään liittyvien erilaisten koulutusmuotojen järjestäjille korvataan täysimääräisesti oppivelvollisuustehtävään liittyvät kustannukset.
- Toteutetaan parlamentaarinen jatkuvan oppimisen uudistus, jolla vastataan läpi elämän jatkuvaan tarpeeseen kehittää ja uudistaa omaa osaamista. Kokonaistarkastelussa otetaan huomioon koko koulutuspolun koulutuksen tarjonnan ja rahoituksen, sosiaaliturvan, muutosturvan, työttömyysturvan, omaehtoisen ja työvoimapolitiittisen koulutuksen sekä osaamisen tunnistamisen niveltymisen uuteen järjestelmään. Jatkuvan oppimisen uudistus toteutetaan kolmikantaisena yhteistyönä yhdessä koulutuksenjärjestäjien kanssa.
- Luodaan kattavat elinikäisen ohjauksen palvelut, jotta kaikilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet jatkuvaan oppimiseen ja jotta osaamisen kehittämistä ohjataan yksilön ja yhteiskunnan kannalta strategisesti. Ohjauksen avulla tuetaan myös aikuiskoulutuksessa aliedustettujen ryhmien osallistumista jatkuvaan oppimiseen.”

Edellä olevat toimenpiteet ovat koko koulutusjärjestelmän kehittämisen kannalta merkittäviä uudistuksia. Niiden toteuttaminen edellyttää määrätietoista suunnittelua, sekä eri toteuttajatahojen kokemusten ja näkemysten kuulemista uudistusten eri vaiheissa. Laaja-alaisessa yhteistyössä koulutuksen kentän eri toimijoiden kesken on tärkeä tunnistaa myös alueellisista väestöpohjan eroista nousevat tarpeet, jotta tavoitteiden toteutus voi onnistua määrätietoisesti ja hallitusti. Näitä väestöpohjan eroja ovat esimerkiksi ulkomaalaistaustaisen väestön keskittyminen pääkaupunkiseudulle (Tilastokeskus n.d.) ja nuorten ikäluokkien epätasainen jakautuminen maakunnittain. Ulkomaalaistaustaisen väestön osuus on vuodesta 2000 vuoteen 2019 mentäessä noussut Uudellamaalla 4%:sta 14%:iin (Tilastokeskus n.d.).

Julkaistusta valtion talousarviosta vuodeksi 2021 ei selviä kovin hyvin, miten eri momenteilta on kohdistettu rahoitusta hallitusohjelman mukaisiin uudistuksiin. Toivomme, että talousarvion jatkokäsittelyssä ja tulevaisuusinvestoinneissa varmistetaan riittävä ja riittävän pitkäjänteinen rahoitus uudistusten toteuttamiseen.

Ammatillisen koulutuksen reformin 2018 vaikuttavuuden arviointi

Vuosina 2015-2018 valmistellun ja toteutetun ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteena oli uudistaa ammatillinen koulutus osaamisperusteiseksi ja asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi sekä lisätä työpaikoilla tapahtuvaa oppimista ja yksilöllisiä opintopolkuja sekä purkaa sääntelyä ja päällekkäisyyksiä. Reformi kohdistui sekä nuorten että aikuisten ammatilliseen koulutukseen: ammatillisiin perustutkintoihin, ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin (<https://minedu.fi/amisreformi>). Lainsäädännön uudistamisen (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017) lisäksi reformiin sisältyi rahoitusjärjestelmän, hallinnon ja sääntelyn, tutkintorakenteen sekä koulutuksen järjestämismallin uudistaminen. Reformissa tavoiteltuja ammatillisen koulutuksen uudistuksia olivat erityisesti henkilökohtaiset opintosuunnitelmat, joustava eteneminen ja työssäoppimisjaksojen korvaaminen koulutussopimuksilla. Lisäksi reformin myötä on vahvistettu koulutuksen osaamisperusteisuutta ja oppisopimuskoulutusta.

Uudistuksen onnistumisesta on tehty erillisiä selvityksiä, tutkimuksia ja arviointeja, mutta koko uudistusta koskevaa vaikuttavuusarviointia ei ole toteutettu. Koulutuksen jatkokehittämisen kannalta olisi syytä selvittää, miten reformi onnistui. Talousarviossa tulisi varata määräraha vaikuttavuusarvioinnin toteuttamiseen esimerkiksi seuraavista alla mainituista uuden järjestelmän piirteistä, jotta nykyisen lainsäädännön toteutumisesta ammatillisessa koulutuksessa saataisiin kokonaiskuva. Samalla tulee kuitenkin huomioida, että kun oppivelvollisuutta laajentamista suunnitellaan 18-20 -vuotiaisiin, näitä kysymyksiä tulisi tarkastella koko nuorten ikäluokan koulutuksen näkökulmasta.

Seuraavien näkökohtien toteutumista olisi hyvä tarkastella myös tutkimuksellisesti, kansallisesti riittävän laajoilla aineistoilla:

- *Henkilökohtaistamisen toteutuminen*
 - o Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laadinta ja hyväksyminen
 - o Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen
 - o Osaamisen hankkimisen ja osaamisen osoittamisen suunnittelu
- *Tutkinnon tai valmentavan koulutuksen suorittaminen ja osaamisen arviointi*
 - o Osaamisen arviointi (arviointimenetelmien kehittäminen)
 - o Osaamisen arvioijat (arvioitsijoiden ammattitaidon kehittäminen)
- *Osaamisen hankkiminen*
 - o Oikeus saada opetusta ja ohjausta (lähiopetus, opiskelu vertaisryhmissä, työpaikkaohjaajat, opinto-ohjaus)
 - o Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot
 - o Koulutuksen sisältö ja sen kehittäminen, opetussuunnitelmatyö ja pedagoginen kehittäminen (työelämätoimikunnat)
 - o Työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävä koulutus (koulutussopimus, työpaikkaohjauksen laatu ja riittävyys)
 - o Oppisopimuskoulutus (oppisopimusten toteutuminen)

- *Koulutuksen jälkeiset siirtymät*
 - Työllistyminen (vastaavuus koulutuksen kanssa)
 - Jatko-opinnot sekä jatkuvan koulutuksen ja opiskelun suunnitelmat työelämässä.

Myös OECD:n nuorten koulutuksen osallistumisen tilaan Suomessa kohdentuvan raportin johtopäätöksissä suositellaan seuraamaan siirtymiä koulutukseen ja koulutuksen nivelvaiheissa sekä opintotuen riittävyyttä (OECD, 2019, s. 18).

Edellä mainittujen näkökohtien tarkastelu on perusteltua, sillä ammatillista koulutusta koskevissa eri tutkimuksissa ja arvioinneissa on tullut viime vuosina, reformin jälkeen esille esimerkiksi seuraavaa (A-D):

A. Osaamisperusteisuuden toteutuminen ammatillisen koulutuksen reformissa

Osaamisperusteisuuden toteutumisessa on eroja koulutuksen järjestäjittäin. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arvioinnin mukaan osaamisperusteisuuden toimeenpanon jo 2013 aloittaneet koulutuksen järjestäjät olivat pidemmällä osaamisperusteisuudessa kuin siihen vasta reformin myötä lähteneet. Lisäksi koulutuksen järjestäjien välillä oli eroja työelämäyhteistyön toteutumisessa ja koulutussopimukseen tarvittavien työpaikkojen saatavuudessa (Korpi, Hietala, Kiesi ja Räkköläinen, 2018, s. 116). Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arvioinnin mukaan osaamisperusteisuuden voimavarat, kuten henkilöstön osaaminen, henkilöstörakenne ja taloudelliset resurssit, olivat paremmat pelkkää aikuiskoulutusta järjestävien ryhmässä kuin tutkintotavoitteista ammatillista perustutkintokoulutusta eri muodoissaan järjestäneillä (mt. s. 117). Myös opiskelijat ja työelämän edustajat näkivät osaamisperusteisuudessa kehitettävää: opiskelijoista ja työelämän edustajista koki hieman alle puolet, että osaamisperusteisuutta koskeva tiedonsaanti ja perehdyttäminen olivat olleet riittämättömiä. He kokivat tarvitsevansa edelleen tietoa osaamisperusteisuudesta. (Mt. s.120).

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arvioinnin tulokset nostivat esille myös tarpeen panostaa koulutuksen järjestäjien alueelliseen yhteistyöhön koulutustarjonnan ennakoimiseksi ja kehittämiseksi. Lisäksi verkosto- ja hankeyhteistyötä sekä laadunhallinnan kehittämistä pidettiin tärkeänä (mt. s. 118). Alueellisen yhteistyön koettiin vaikuttaneen myönteisesti joustavien opintopolkujen rakentamisen edellytyksiin yli oppilaitosrajojen. Samalla kuitenkin yhteistyö oli työelämäyhteistyön näkökulmasta vielä vähäistä (mt. s. 118).

Kokonaisuutena osaamisperusteisuuden toteutumisen esteinä nähtiin arvioinnin ajankohtana (-2018) resurssien puute, kuten toteutetut ammatillisen koulutuksen säästöt ja niihin liittyvät opetushenkilöstön vähennykset, ajanpuute, opetuksen ja ohjauksen riittämättömyys ja työssäoppimispaikkojen saatavuus. Peruskouluissa ammatillisesta koulutuksessa annettavan tiedon lisäämistä pidettiin tärkeänä ammatillisen koulutuksen vetovoiman lisäämiseksi (mt. s. 180).

B. Työssäoppimisjaksot korvanneiden koulutussopimusten toteutuminen

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arvioinnin mukaan työelämän edustajista oli valtaosa huolissaan koulutussopimusten mukaisten työssäoppimisjaksojen toteutuksesta. Huolen kohteena oli, miten tavoitteena olevaan työssäoppimisen lisäämiseen riittää työpaikkoja ja työpaikkaohjaajia siten, että työpaikkaohjaajien osaaminen on riittävää ja että työelämä pystyy vastaamaan osaamisperusteisuuden kehittämisen tavoitteisiin (Korpi, Hietala, Kiesi ja Räikköläinen, 2018. s.12).

Koulutuksen järjestäjät näkivät yhtenä keskeisenä haasteena reformin toteutuksessa ja osaamisperusteisuuden vahvistamisessa koulutuksen rahoituksen (ammatillisen koulutuksen rahoituksen leikkaukset) ja rahoituksen ennakoitavuuden (Räisänen & Goman, 2018). Koulutuksen järjestäjät nostivat esille myös tarpeen suunnata määrärahoja ”opiskelijoiden neuvontaan ja ohjaukseen, työpaikalla tapahtuvan oppimisen järjestämiseen, henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja pedagogisten käytänteiden uudistamiseen” (Räisänen & Goman, 2018, s. 98).

C. Opettajien näkökulma ja työelämäyhteistyön johtamisen kehittäminen

Opettajien haastattelututkimuksessa todettiin opettajien toimivan reformin tavoitteiden suuntaisesti, pyrkien toteuttamaan opiskelijälähtöisyyttä, henkilökohtaistamista, ja osaamisperusteisuutta. Samalla opettajat kuitenkin kokivat ongelmaksi opiskelijälähtöisen opetuksen toteuttamisessa työnkuvan hajanaisuuden ja oppilaitosten johtamisen (Maunu, 2020). Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin vuosina 2016-2017, eli reformin valmistelun aikaan, ennen uuden ammatillisen koulutuksen lainsäädännön voimaantuloa (Maunu, 2020).

Opetus- ja kulttuuriministeriön onkin rahoittanut ammatillisen koulutuksen reformiin liittyen ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstön johtajuusosaamisen koulutusta. Näitä hankkeita ovat olleet esimerkiksi: Kasvatus- ja koulutusalan vahvistuva johtamisosaaminen”, KAJO, sekä Parasta osaamista -hankkeet. Hankkeissa on todettu tarve kehittää edelleen opetushenkilöstön ja johdon yhteistyötä työssäoppimisjaksojen (koulutussopimukset) järjestelyissä.

D. Opiskelijoiden näkökulma

Opiskelijanäkökulmasta yksilöllisten, joustavien opintopolkujen on todettu olevan jossain määrin ongelmallisia: nuorten mahdollisuudet sosiaalisille oppimiselle vertaisryhmässä heikkenevät eriaikaisessa etenemisessä (Rintala & Nokelainen, 2020). Opiskelijat kokevat ryhmämuotoisen opiskelun kuitenkin mielekkääksi (Niemi & Jahnukainen, 2018). Korkeatasoista opetusta ammatillisessa koulutuksessa on pidetty tärkeänä myös ammatillisen koulutuksen arvostuksen näkökulmasta (Rintala & Nokelainen, 2020).

Digitaalisten taitojen kehittymisen osalta kyselytutkimus tekniikan alojen opiskelijoiden parissa toi esille, että samalla kun pöytätietokoneita ja kannettavia tietokoneita käytetään opetuksessa ahkerasti, ja 4/5 opiskelijoista käyttää niitä päivittäin, opiskelijoiden digitaaliset taidot vaihtelivat huomattavasti (Kaarakainen & Saikkonen, 2019). Niiden opetuksen

vahvistaminen olisi kuitenkin tarpeellista yhteiskunnan ja työelämän edellyttämien digitaalisten valmiuksien vuoksi.

Ammatillisen koulutuksen reformin alkuvaiheessa toteutetussa tutkimuksessa tuli myös esille, että lisättäessä työelämäpainotteisuutta, on tarpeen vahvistaa työpaikalla ja koulussa tapahtuvan ohjauksen ja opetuksen yhteistyötä. Lisäksi opiskelijoiden yksilöllisten tuen tarpeiden ja elämäntilanteiden huomiointi vaatii erityistä huomioita (Niemi & Jahnukainen, 2018).

Edellä tiiviisti kerrotut tutkimustulokset kertovat reformin vaikutuksista reformin toteutuksen alkuvaiheessa. Summa summarum voidaan todeta, että vuonna 2018 voimaan tulleen ammatillisen koulutusuudistuksen myötä (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017) oppilaitokset tekevät koulutusyhteistyötä aiempaa tiiviimmin työelämän edustajien kanssa. Samalla ammatillista oppimista ja arviointia kohdennetaan työpaikoille. Koska nykyisessä koulutusjärjestelmässä painottuvat osaaminen ja asiakaslähtöinen ajattelu, aiemmin hankittu ammatillinen osaaminen ja pätevyys pyritään tunnistamaan ja tunnustamaan jo koulutuksen alussa, jotta täydennettävät osaamistarpeet voidaan suunnata ja resursoida oikein. Toimintojen joustavuuden lisäämisellä pyritään vastaamaan yksilöllisiin tuen tarpeisiin ja sujuvoittamaan opintopolulla ja uralla etenemistä. Siten opintojen järjestämisellä, seuraamisella ja ohjauksella on aiempaa suurempi merkitys nykyisessä ammatillisessa koulutusjärjestelmässä, jotta toiminta olisi mahdollisimman tuloksekasta tavoitteisiin nähden (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2018).

Oppivelvollisuuden laajentaminen ja sen vaikutukset

Hallitusohjelman tavoitteet suomalaisen osaamistason nostamiseksi vaativat suunnitellun oppivelvollisuusiän nostamisen lisäksi laajaa nuorten koulutuksen kokonaisarviointia, kehittämistä ja uudistamista. Yksittäisillä lukioon tai nuorten ammatilliseen koulutukseen kohdentuvilla hankkeilla ei ole mahdollista päästä toivottuihin laaja-alaisiin tuloksiin, kuten osallistumisasteen ja osaamistason nostamisen, sekä tutkintojen keskeyttämisen vähentämiseen. Seuraavassa on nostettu esille tähän nuorten koulutuksen kokonaisvaltaisen tarkastelun tarpeeseen liittyen kaksi näkökohtaa: 1. tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen kehittämissuunnitelmat ja 2. ammatillisen koulutuksen opiskelijapohjan eriytyminen ja määrän muutos.

1. Oppivelvollisuuden laajentamisen ohessa toteutettavaksi on suunniteltu *nivelvaiheen koulutuskokonaisuuden uudistus* vuonna 2022. Tämän suunnitelman mukaisesti tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen (TUVA) yhdistetään perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus. Tässä yhteydessä tulisi erityisesti panostaa erityisryhmien opiskelua tukevien opetus- ja opiskelujärjestelyjen kehittämiseen ja kuulla vastaavaa koulutusta aiemmin toteuttaneiden tahojen kokemuksia. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäminen vaatii perusopetuksen, lukionkoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä nykyistä merkittävästi tiiviimpää yhteistyötä, jonka suunnittelu tulisi välittömästi käynnistää. Tarvittavan yhteistyöverkoston rakentamisessa olisi järkevää katsoa tulevaisuuteen ja ottaa tavoitteeksi kokonaisuus,

johon sisältyvät valmentava koulutus, toisen asteen yhteistyö ja nuorten ikäluokan pienenemisestä aiheutuvat muut yhteistyöhaasteet. Tähän TUVA-koulutuksen suunnittelutyöhön voitaneen käyttää esimerkiksi ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteisiin menoihin talousarviossa suunnattua noin 14 milj. euron määrärahaa, joka on tarkoitettu mm. tietoteknisten palvelujen rahoittamiseen, toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteisten menojen rahoittamiseen (s. 346, kohta 21.).

2. *Ammatillisen koulutuksen opiskelijapohjan ja -määrän muutos*

Ammatillisen oppilaitoksen opiskelija on yhä useammin ulkomaalaistaustainen erityisesti pääkaupunkiseudulla (Tilastokeskus n.d.). Tämä aiheuttaa uudenlaisia vaatimuksia jatkuvan kielenopetuksen tukemiseen ja opintojen ohjaukseen (ks. kielenoppimisen yhteyksistä muuhun oppimiseen esim. Harju-Luukkainen, Tarnanen & Nissinen, 2016). Maahanmuuttajaopiskelijan opiskelupolkuun Suomessa vaikuttaa se, onko hänen ensisijaisena tavoitteenaan ensimmäisen ammatillisen tutkinnon suorittaminen, lähtömaassa suoritettu ammatillisen tutkinnon päivittäminen, kokonaan uuden ammatin opiskelu tai yleissivistävien opiskeluvalmiuksien hankkiminen ammatillisen tutkinnon suorittamista varten. Suomen väestörakenteen ja huoltosuhteen kehityksen perusteella tiedämme myös, että Suomessa on tarve saada työelämään entistä enemmän maahanmuuttajataustaisia korkea-asteen koulutettuja ammattilaisia. Työelämään siirtymisen keskeinen tekijä on työtehtävässä tarvittava riittävä kielitaito, ammatillinen osaaminen ja osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (accreditation of prior learning). Tällä hetkellä kielen oppimisen polku on sirpaleinen ja ammattiin valmistuneen maahanmuuttajan työllistyminen hankalaa. Tutkimusta tarvitaan selvittämään maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden koulutuspolkuja ja niiden kehittämistä.

Oppivelvollisuus uudistuksen erittäin nopean aikataulun takia on tärkeää, että ensi vuoden talousarvioon varataan riittävät määrärahat oppivelvollisuus uudistuksen valmistelutyöhön ja uudistuksen suunnitteluun sekä eri toteuttajaryhmien näkemysten integroimiseen lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuus

Talousarvion selvitysosassa ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiden esittely luo hieman vanhentuneen mielikuvan nykyisestä koulutusjärjestelmän tilanteesta. Sen mukaan vain ammatillisella koulutuksella turvataan osaavan työvoiman saatavuutta, tuetaan työ- ja elinkeinoelämän uudistamista, edistetään työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä parannetaan kansainvälistä kilpailukykyä. Kuitenkin koko Suomen koulutusjärjestelmän tavoite on turvata osaavan työvoiman saatavuus eri tehtäviin, sekä yhteiskunnan kehittämiseen osallistuvien kansalaisten kasvattaminen myös pitkällä aikavälillä. Peruskoulun vuonna 2020 aloittavat 7 -vuotiaat ovat noin 20-vuotiaita vuonna 2033 ja työelämässä mahdollisesti vielä 40-48 vuoden kuluttua vuosina 2073-2085. Seuraavat näkemykset on kuitenkin esitetty lukio- ja ammatillisen koulutuksen eroista HE talousarvion selitysosassa, s. 373:

• ”ammattillisella koulutuksella turvataan osaavan työvoiman saatavuutta, tuetaan työ- ja elinkeinoelämän uudistamista, edistetään työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä parannetaan kansainvälistä kilpailukykyä

- ammatillinen koulutus tuottaa yksilöille ammattiosaamista ja geneerisiä taitoja työelämään tai jatko-opintoihin siirtymiseksi sekä osaamisen kehittämiseksi työuran eri vaiheissa
- lukiokoulutus tuottaa korkeatasoiset valmiudet jatko-opintoihin sekä yleisiä pohjavalmiuksia työelämään ja elinikäiseen oppimiseen
- ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen palvelujärjestelmillä turvataan ammatillisen tutkinnon tai ylioppilastutkinnon suorittaminen kaikille perusopetuksen päättävälle
- ylioppilastutkinnon roolia yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinnoissa vahvistetaan.”

Näistä lukion ja ammatillisen koulutuksen tavoitteiden määritelmistä esimerkiksi viime mainittu, ylioppilastutkinnon roolin vahvistaminen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinnoissa on ongelmallinen koko väestön koulutustason nostamistavoitteen näkökulmasta. Kun ammatilliseen koulutukseen siirtyy peruskoulun jälkeen noin 40 % ikäluokasta, on tärkeää, että myös ammatillisesta koulutuksesta valmistuvilla on edellytykset siirtyä jatko-opintoihin korkea-asteelle, erityisesti ammattikorkeakouluihin, mutta myös yliopistoihin (ks. Suomen virallinen tilasto, 2018b). Ammatillisen koulutuksen antama jatko-opintokelpoisuus on todettu pohjoismaisessa vertailussa yhdeksi suomalaisen ammatillisen koulutuksen veto-voimatekijäksi (Virolainen & Stenström, 2014; Stenström & Virolainen, 2016; Virolainen & Persson Thunqvist, 2017; Nylund & Virolainen, 2019).

Työelämän nopea muutos ja meneillään oleva teollinen murros, neljäs teollinen vallankumous, sekä siihen liittyvä eri tehtäväkuvia muuttava digitalisaatio luovat merkittäviä haasteita oppimiselle ja osaamiselle, sekä jatkuvalle oppimiselle. Suomen tulisi pystyä mukautumaan tähän muutoksen osaavan työvoiman varassa. Kuitenkin Suomen toisen asteen koulutus toteutetaan edelleen ikään kuin teollisuusyhteiskuntaa varten suunnitellun, toimihenkilötyöntekijä ajattelun pohjaan rakennetun yleissivistävän vs. ammatillisen koulutuksen jaottelun ja mallin mukaisesti. Vaikka lukion ja ammatillisen koulutuksen lakeihin on kirjattu yhteistyövelvoite, niitä kehitetään ja rahoitetaan erillisinä koulutusmuotoina ja ne ajatellaan kulttuurisesti ikään kuin eri ryhmille suunnatuiksi. Kuitenkin jatkuvan oppimisen tarpeet ulottuvat koko ikäluokkaan ja kaikkiin kansalaisiin. Ei voida ajatella, että nuoret pystyvät työllistymään 2020-luvulla hankitun koulutuksen varassa vielä 2060-2080 -luvuilla. Siksi nykyisen koulutuksen tulisi luoda vahva pohja jatkuvalle kouluttautumiselle. Nuorten valintakypsyys, kiinnostukset ja elämäntilanteet peruskoulun päättövaiheessa kuitenkin vaihtelevat huomattavasti (Lappalainen, Mietola & Lahelma, 2010, Herranen & Souto, 2016). Koulutuspolkujen tulisi siksikin olla avoimia ja mahdollistaa jatko-opintojen lisäksi myös pienten, täydentävien kokonaisuuksien opiskelu eri tavoin myöhemmissä elämänvaiheissa. Jatko-opintosuunnitelmat ovat olleet yksi keskeinen yhdistelmäutukintojen eli lukio- ja ammatillisten opintojen rinnakkaisen suorittamisen valintaperuste (Liétzen & Silvennoinen, 2020).

Näin ollen ehdotamme, että talousarvioon varattaisiin määrärahoja pitkäjänteiseen toisen asteen koulutuksen kehittämiseen, nuorten tutkintojärjestelmän joustavuuden tarkasteluun,

ylioppilastutkintolautakuntien ja työelämätoimikuntien toiminnan kehittämiseen, yhteistyöhön ja nuorten koulutuksen pedagogiseen kehittämiseen. Oppivelvollisuuden pidentämisen lisäksi ja ohessa tulisi olla mahdollista selvittää ja tutkia toisen asteen koulutuksen nykyrakenteen yhteiskunnallisia vaikutuksia ja kehittämistarpeita, erityisesti tutkintojärjestelmien ja pedagogisen kehittämisen tarpeita. Alueellisesti on jo meneillään varsin joustavia ristiinopiskelun mahdollistavia yhteistyökuvioita esimerkiksi Keski-Suomessa, missä ristiinopiskelu on mahdollista Gradian (lukio-opintojen ja ammatillisen koulutuksen tarjonta), Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston koulutuksen välillä. Myös alueellisesti kehitetyt ristiinopiskelun mahdollisuudet tulisikin voida hyödyntää osana oppivelvollisuuteen sisältyviä opintoja. Ne tarjoavat monipuolisia reittejä joustaviin opintopolkuihin toiselta asteelta korkea-asteelle (ks. esim. <http://edufutura.fi>).

Jatkuva oppiminen

Hallitusohjelmaan sisältyy jatkuvan oppimisen uudistus, jonka tavoitteena on vastata tarpeeseen kehittää ja uudistaa osaamista elämän ja työuran eri vaiheissa. Uudistuksen linjaukset valmistuvat vuoden 2020 lopussa.

Jatkuvan oppimisen tavoitteiden toteuttamisessa erityiseksi haasteeksi nousee nykyisen perusopetuksen aiempaan nähden heikentyneet tulokset. Pisa-tutkimusten tuloksiin peruskoululaisten lukutaidon, matemaattisen ja luonnontieteellisen osaamisen heikkenemisestä viitataan talousarvioesityksen sivulla 362 (ks. myös OECD, 2020b). Osaamisen heikentymisen seurauksena on muodostunut tilanne, jossa lähes kaikki läpäisevät peruskoulun, mutta käytännössä monen nuoren luku-, kirjoitus- ja matemaattiset taidot jäävät niin heikoiksi, että ne vaikeuttavat ja rajoittavat heidän jatko-opintojaan ja valmiuksia jatkuvaan oppimiseen. Toisen asteen koulutus ei pysty paikkaamaan vakavia, usean vuoden aikana kertyneitä osaamispuutteita. Ollaankin ajautumassa tilanteeseen, että juuri niiltä, jotka tarvitsevat eniten lisä- ja täydennyskoulutusta, puuttuu valmiudet jatkuvaan oppimiseen. Näin ollen on erityisen tärkeää, että koulutuksen uudistamisessa panostetaan koko opintopolkuun varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle.

Jatkuvan oppimisen tavoitteiden toteuttamiseksi ovat panostukset erityisesti työikäisten osaamisen kehittämistoimiin, ohjaukseen ja tukitoimiin tärkeitä. Työelämän muutoksista seuraava osaamisen päivittäminen on tehtävä mahdollisimman helpoksi ja tässä tulisi hyödyntää esimerkiksi verkko-oppimisalustojen kehittämistyötä etäopiskelun edellytysten vahvistamiseksi. Koulutuksessa tulisi myös vahvemmin ottaa käyttöön ja resursoida aikaisemman osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Opintopolut toiselta asteelta korkea-asteelle ja edelleen yliopistoon on tehtävä joustaviksi eri oppilaitosten kesken. Ristiinopiskelun mallien kehittäminen on myös tästä näkökulmasta tärkeää (esim. edufutura.fi; <https://www10.uta.fi/ristiinopiskelupalvelu/>). Korkea-asteen koulutukselle asetetut tavoitteet (HE s. 383) ja resurssit jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien lisäämiseksi ovat hyvin oikeansuuntaisia tässä jatkuvan oppimisen kehittämisessä.

Samalla myös jatkuvan oppimisen tavoitteiden saavuttamiseksi yhteistyötä oppilaitosten ja yritysten kesken on lisättävä. OECD (2020c, s. 12) nosti esiin Suomen jatkuvan oppimisen tilaa koskevassa raportissaan esimerkiksi alakohtaisten työnantajaliittojen roolin vahvistamisen non-formaalin työn ohessa opiskelun vahvistamiseksi. Erityisen suuri resurssien

tarve jatkuvan koulutuksen osalta on maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden sekä turvapaikanhakijoiden ammatillisen ja korkea-asteen koulutuspolkujen nopeuttamisessa, tukemisessa sekä sosiaalisessa integroitumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan.

Suomen väestö ikääntyy nopeasti. Tilastokeskuksen (2020) tuoreimman väestöennusteen mukaan Suomessa olisi 760 000 alle 15-vuotiasta vuonna 2030. Mikäli syntyvyys pysyy nykyisellä tasolla tämä luku putoaisi alle 700 000 noin vuoteen 2050 mennessä. Koska ihmisten eliniät pitenevät, yhä useampi eläköityy ja siirtyy syrjään työelämästä fyysisesti ja henkisesti vireänä. Jatkuvan oppimisen mahdollistava avoin yliopisto sekä kansallinen vapaan sivistystyön oppilaitosverkosto turvaavat jokaiselle suomalaiselle seniorille mahdollisuuden itsensä monipuoliseen kehittämiseen. Talousarvioesityksessä olisikin otettava huomioon myös tämä väestön ikääntymisestä aiheutuva resurssitarve kansalaisen jatkuvalla oppimiselle ja hyvinvointia tukevalle toiminnalle, kuten liikunnalle. Jatkuvan oppimisen mahdollistamiseksi on tärkeää, että varmistetaan myös avoimen yliopiston ja kesäyliopiston rahoitus. Niiden rooli on keskeinen jatkuvan oppimisen ja hyvinvoinnin edellytysten luomisessa myös ikääntyville. Vapaan sivistystyön tehtävä elinikäisen oppimisen mahdollistajana on merkittävä, ja sen resurssit on tärkeää turvata.

Ammatillisen koulutuksen arviointi ja laadunhallinta

1.1.2018 voimaan tullut uusi ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017) edellyttää koulutuksen järjestäjiltä toimivaa laadunhallinta-järjestelmää ja laadunhallintaa kaikilla toiminnan tasoilla. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaiseman Ammatillisen koulutuksen laatustrategiassa vuoteen 2030 esitetään strategiset linjaukset, joilla ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa johdetaan kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä, Opetushallituksella, työelämätoimikunnilla ja Karvilla on selkeä työnjako, jonka mukaan ne ohjaavat, kehittävät ja arvioivat ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa sekä tukevat koulutuksen järjestäjiä laadunhallinnassa.

Edellä kuvattu työ on ensiarvoisen tärkeää, joten toivomme, että vuoden 2021 talousarviossa laadunhallinnan arviointi- ja kehittäjäorganisaatioille osoitetaan riittävät resurssit tehtäviensä hoitamiseen.

Koronapandemian vaikutukset koulutukseen

Keväällä 2020 kaikissa oppilaitosmuodoissa siirryttiin COVID 19 –pandemian vuoksi pääsääntöisesti etä- ja monimuoto-opetukseen sekä itsenäisen opiskelun tukemiseen. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että oppilaitokset alkoivat organisoida opetusta ja ohjausta lisäämällä etäopiskelua, ottamalla nopeasti käyttöön erilaisia digitaalisia oppimisympäristöjä ja -ratkaisuja sekä tukemalla opiskelijan itsenäistä opiskelua. Ammattiosaamisen kehittämisyhdistyksen (AMKE:n) toteuttaman kyselyn mukaan ammatilliset oppilaitokset olivat varsin ketterästi pystyneet pääosin siirtymään etäopetukseen. Kuitenkin erityisesti joillakin ammattialoilla, kuten tekniikassa ja palvelualoilla, sekä terveyden- ja hyvinvointialoilla opintojen toteuttaminen etänä vaikeutti opetuksen järjestämistä merkittävästi ja työelämässä oppimista on ollut hankala korvata. Lisäksi osalla erityisen tuen tarpeessa olevia opiskelijoita oli muita opiskelijoita enemmän tarvetta myös muuhun kuin etäopiskeluna tapahtuvaa ohjaukseen (AMKE, 2020).

Syksyllä 2020 opetus on tapahtunut sekä lähi- että opetuksella sekä niiden yhdistelmällä. Myös syksyllä on havaittu, että erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat (lukihäiriöt, kotiolosuhteet) tarvitsevat yksilöllisesti myös lähiohjausta koronapandemian aikana. Opiskelijalla on oltava mahdollisuus saada konsultoivaa opintojen ohjausta opintojensa tueksi. Tämän vuoksi talousarviossa esitetyt resurssit erityisen tuen ja opinto-ohjauksen tuen tarpeeseen ovat tärkeitä.

Digitaalisten etäopetusmenetelmien ja -välineiden kehitystä on jatkettava saatujen kokemusten pohjalta. Jo nyt tiedämme myös, että etäopetuksen jatkuminen muuttaa oppilaitosten työyhteisöjen sosiaalista toimintaa ja voi heikentää yksilöiden työhyvinvointia. Oppilaitosyhteisöjen kokemuksia on tutkittava ja tehtävä tarvittavat toimenpiteet. Ammatillisen koulutuksen näkökulmasta ammatillisen osaamisen näyttöjen antaminen myös muualla kuin työpaikalla, kuten simuloidussa oppimisympäristössä tai työelämälähtöisessä oppimisympäristössä on tehtävä mahdolliseksi. Koronan aikaisesta olosuhteiden muutoksesta huolimatta on turvattava ammattiin valmistuvien osaamisen näyttäminen ja mahdollisuudet työllistyä. Yhdistys pitääkin eduskunnan Sivistysvaliokunnan mietintöä (SiVM 6/2020 vp HE 85/2020 vp) ja hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n väliaikaisesta muuttamisesta, sekä väliaikaisen muutoksen seuranta erittäin tärkeänä.

Alla olevassa kuviossa (Kuvio 1.) on esitetty kolme lähtökohtaa, jotka tulisi huomioida ammatillisen perus-, jatko-, täydennys- ja korkeakoulutuksen näkökulmasta pandemiaan ja sen jälkeiseen elämään sopeutumiseksi:

1. selviytyminen pandemian edellyttämistä välittömistä poikkeustoimista,
2. jatkuvuuden turvaaminen ja koulutuksen kehittäminen sekä
3. yhteiskunnallisen elpymisen tuki.

	Ammatillinen koulutus ja COVID-19 –pandemian edellyttämät toimenpiteet		
Tavoitteet	1. Selviytyminen pandemian välittömistä vaikutuksista: oppimisen turvaaminen ja selviytymistä tukevien opintojen tarjonta	2. Jatkuvuuden turvaaminen, kun oppilaitokset ja yhteiskunta vähitellen avautuu	3. Koulutuksen kehittäminen ja kehityksen nopeuttaminen yhteiskunnallisen elpymisen tukemiseksi
Poliittiset toimenpiteet	- etäopetus, silloin kun se on mahdollista - työssäoppimisen jatkaminen mahdollisuuksien mukaan (myös etäopiskelua hyödyntäen) - ammatillisen koulutuksen opettajien ja opiskelijoiden osaamisen hyödyntäminen poikkeustilanteessa (esim. terveydenhoito-ala, palvelualat, tekniset alat)	- hygieniataitojen sisällyttäminen opinto-ohjelmiin - yhteistyö työnantajien kanssa työturvallisuusnäkökohtien huomioimiseksi - karanteenien aikana opitun tunnustaminen - psyko-sosiaalinen tuki poikkeustilan aiheuttamasta stressistä toipumiseen - erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tuen tarpeen yksilöllinen huomiointi - uusien tarvittavien taitojen opetuksen ja arviointimenetelmien nopea kehittäminen	- uusien opinto-sisältöjen kehittäminen yhteistyössä työelämän kanssa vastaamaan pandemian esiin nostamia taitotarpeita - joustavat osa-aikaiset tai moduuleihin perustuvat opiskelumuodot - mikro-opintokokonaisuuksien tarjonta osana ammatillisia opintoja ja elinikäistä oppimista - työttömien jatko- ja uudelleen koulutus yhteistyössä työelämän kanssa - etäopiskelun infrastruktuurien kehittäminen edelleen saatujen kokemusten pohjalta ja niitä hyödyntäen

Kuvio 1. Ammatillisen koulutuksen rooli pandemian eri vaiheissa (Hoftijzer, Levin & Santos, & Weber 2020, s. 2)

Kestävä kehitys

Yhdistys pitää erittäin hyvänä, että kestävä kehitys on nostettu yhdeksi keskeiseksi teemaksi talousarviossa Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla ja tässä yhteydessä on korostettu sivistyksellisiä oikeuksia, tiedon saatavuutta, jatkuvaa oppimista, ja kulttuurisia oikeuksia. Nämä tavoitteet ovat linjassa Unicefin kestävä kehityksen tavoitteista erityisesti sosiaalisen näkökulman kanssa. Samalla pidämme hieman ongelmallisena sitä, että kestävä kehityksen sisällyttäminen opetussuunnitelmiin on nostettu esille vain korkeakoulutuksen yhteydessä: ”Korkeakoulut sisällyttävät kestävä kehityksen opintoja omiin koulutusohjelmiinsa sekä kehittävät toimintojen hiilijalanjäljen seurantaa ja pyrkivät aktiivisilla toimenpiteillä korkeakoulukampusten ja toimintojen hiilineutraalisuuteen vuoteen 2030 mennessä”. Samalla kun korkeakoulujen opetussuunnitelmatyö on hyvä alku kestävä kehityksen sisältöjen viemiseksi opetussuunnitelmiin, olisi hyvä, että kestävä kehityksen sisällyttämistä opetussuunnitelmiin edistettäisiin myös toisen asteen koulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa ja lukioissa.

Samoin on hieman yllättävää, että tässä yhteydessä ei nosteta vahvemmin esille tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiotoiminnan merkitystä kestävä kehityksen materiaalistien edellytysten luomiselle liittyen sellaisiin Unicefin kestävä kehityksen tavoitteisiin kuin edullinen ja puhdas

energia, kestävä teollisuus, innovaatiot ja infrastruktuurit, kestävät kaupungit ja yhteisöt sekä vastuullinen kuluttaminen, tai ilmastoteot. Näiden alueiden innovaatioilla voisi olla myös työllistävää potentiaalia ja edellytyksiä kansantalouden parantamiseen viennin kautta. Tähän liittyen yhdistys pitää myönteisenä sitä, että Suomen Akatemian tutkimushankevaltuutusta on nostettu, vaikka rahoitettavia tutkimusohjelmia ei määritellä tässä kontekstissa (s. 445).

Valtionosuusmäärärahat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla

Ottaen huomioon ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi hallitusohjelmassa asetetut tavoitteet ja yhteiskunnallisesta kehityksestä nousevat haasteet, yhdistys pitää erittäin valitettavana sitä, että ammatillisen koulutuksen määrärahoja leikataan talousarvioesityksen mukaan vuodeksi 2021 yhteensä 32 941 000€ verrattuna vuoteen 2020 ja kuntien rahoitusosuus jäädytetään vuoden 2017 tasolle (s. 343). Kuten edellä olemme tuoneet jo esille, koulutuksen ja koulutuksen tutkimuksen rahoitusta tulisi kehittää mahdollisimman pitkäjänteisesti kestävien tavoitteiden saavuttamiseksi.

LÄHTEET

- Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys. (2020). AMKEN selvitys: Koronan vaikutukset ammatillisen koulutuksen toimintaan epidemian alkuvaiheessa. https://www.amke.fi/media/julkaisuja/2020/amke_koronakysely_2020.pdf
- Collan, M., & Michelsen, K. E. (2020). *Technical, Economic and Societal Effects of Manufacturing 4.0: Automation, Adaption and Manufacturing in Finland and Beyond*. Springer. <https://www.springer.com/gp/book/9783030461027>
- Harju-Luukkainen, H., Tarnanen, M., & Nissinen, K. (2016). Monikieliset oppilaat koulussa: eri kieliryhmien sisäinen ja ulkoinen motivaatio sekä sen yhteys matematiikan osaamiseen PISA 2012-arvioinnissa. *AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia* (9), 167-183.
- Herranen, J., & Souto, A. M. (2016). Vapaus valita toisin. Ammatillinen koulutus koulutusmyönteisten nuorten kunnianhimoisena valintana. Teoksessa H. Silvennoinen, M. Kalalahti & J. Varjo (Toim.) *Koulutuksen tasa-arvon muuttuvat merkitykset*. Kasvatussosiologian vuosikirja, 1, 195-226. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/69817#.X5qp53KGIU>
- Hoftijzer, M., Levin, V., Santos, I. & Weber, M. (2020). TVET Systems' response to COVID-19: Challenges and Opportunities. <https://elibrary.worldbank.org/doi/abs/10.1596/33759>
- Kaarakainen, M. T., & Saikkonen, L. (2019). Tekniikan alojen opiskelijoiden digitaaliset valmiudet suhteessa työelämän ja opintojen muuttuviin osaamisvaatimuksiin. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 21(4), 26-44. <https://journal.fi/akakk/article/view/89250>
- Korpi, A., Hietala, R., Kiesi, J., Rökköläinen, M. (2018). Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan tehokkuus – Osaamisperusteisuuden tila. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. https://karvi.fi/app/uploads/2018/01/Osaamisperusteisuuden-tila_KARVI_VNTEAS.pdf
- Lappalainen, S., Mietola, R., & Lahelma, E. (2010). Hakemisen pakkoa, tiedonmuruja ja itseymmärrystä: nuorten koulutusvalinnat ja oppilaanohjaus. *Nuorisotutkimus*, 28(1), 39-55.
- Liétzen, O. & Silvennoinen, H. (2020). Jatkokoulutus suunnitelmien ja perheen kannustuksen merkitys yhdistelmävalinnassa. *Kasvatus* 51(3), 286-301.
- Linturi, R., & Kuusi, O. (2018). *Suomen sata uutta mahdollisuutta 2018-2037*. Yhteiskunnan toimintamallit uudistava radikaali teknologia. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu, 1.
- Maunu, A. (2020). Opiskelijälähtöisyyttä arjen paineissa: Ammattiopettajien käsitykset oman työnsä hyvistä ja huonoista puolista uudistusten kaudella. *Kasvatus & Aika*, 14(1), 44-66. <https://doi.org/10.33350/ka.76271>
- Niemi, A.-M., & Jahnukainen, M. (2018). Tuen tarve, työelämäpainotteisuus ja itsenäisyyden vaatimus ammatillisen koulutuksen kontekstissa. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 20(1), 9-25. Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/akakk/article/view/84714>
- OECD. (2019). Investing in Youth Finland. <https://doi.org/10.1787/1251a123-en>
- OECD. (2020a). Education at a Glance 2020. <https://doi.org/10.1787/69096873-en>
- OECD. (2020b) Pisa Country note Finland. https://www.oecd.org/pisa/publications/PISA2018_CN_FIN.pdf

OECD. (2020). Continuous Learning in Working Life in Finland. Getting Skills Right. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/2ffcf6e6-en>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2018). Ammatillisen koulutuksen uudistus. Amisreformi. Viitattu 27.10.2020. Saantitapa: <https://minedu.fi/amisreformi>

Rintala, H. & Nokelainen, P. (2020). Standing and attractiveness of vocational education and training in Finland: focus on learning environments, *Journal of Vocational Education & Training*, 72(2), 250-269. DOI: 10.1080/13636820.2020.1744696

Räsänen, A. & Goman, J. (2018). Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan tehokkuus - Poliittikkatoimien vaikutusten arviointi (ex ante). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. https://karvi.fi/app/uploads/2018/01/Os-perusteisuus_politiikkatoimien-arviointi_KARVI_VNTEAS.pdf

SiVM 6/2020 vp, HE 85/2020 vp. Sivistysvaliokunnan mietintö 6/2020, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Sivut/SiVM_6+2020.aspx

Stenström, M.-L. & Virolainen, M. (2016). Towards the enhancement of school-based VET in Finland. In E. Berner & P. Gonon (Eds.), *History of Vocational Education and Training in Europe. Cases, Concepts and Challenges* (pp. 327-347). Studies in vocational and continuing education, Vol 14. Peter Lang.

Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018a). Koulutuksen talous [verkkojulkaisu]. Liitetaulukko 1. Koulutuksen käyttömenot käyttökohteen mukaan 2000–2018. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 23.10.2020]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/kotal/2018/kotal_2018_2020-05-07_tau_001_fi.html)

Suomen virallinen tilasto (SVT)(2018b). Koulutukseen hakeutuminen [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 28.10.2020]. http://www.stat.fi/til/khak/2018/khak_2018_2019-12-12_tie_001_fi.htm

Suomen virallinen tilasto (SVT). (2020). Väestöennuste [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 27.10.2020]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaenn/tjulk.html>

Tilastokeskus (n.d.). Maahanmuuttajat väestössä. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>

Virolainen, M., & Stenström, M. L. (2014). Finnish Vocational Education and Training in Comparison: Strengths and Weaknesses. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 1(2), 81–106. doi:10.13152/IJRVET.1.2.1: <http://www.ijrvet.net/index.php/IJRVET/issue/archive>.

Virolainen, M., & Persson Thunqvist, D. (2017). Varieties of universalism: post-1990s developments in the initial school-based model of VET in Finland and Sweden and implications for transitions to the world of work and higher education. *Journal of Vocational Education & Training*, 69(1), 47-63.

Nylund, M., & Virolainen, M. (2019). Balancing ‘flexibility’ and ‘employability’: The changing role of general studies in the Finnish and Swedish VET curricula of the 1990s and 2010s. *European Educational Research Journal*, 18(3), 314-334.